

ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

***Альманах
наукового товариства «Афіна»
кафедри культурології та музеєзнавства***

Випуск 17

Засновано у 2003 році

Рівне – 2017

ББК 71.0
А 43
УДК 008:168.522

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства „Афіна” кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 17 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2017. – 283 с.

Головний редактор:

Виткалов В.Г. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ

Редакційна колегія:

- Волков С.М.** – доктор культурології, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту культурології НАМУ
- Виткалов С.В.** – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології та музеєзнавства РДГУ (заступник головного редактора, відповідальний секретар)
- Випих-Гавронська А.** – доктор мистецтвознавства (габілітований), професор, проректор відділу розвитку Академії ім. Я. Длугоша (Польща)
- Петрова І.В.** – доктор культурології, професор, завідувач кафедри культурно-дозвілєвої діяльності КНУКіМ
- Єфіменко А.Г.** – доктор мистецтвознавства, професор Українського Вільного університету (Мюнхен, Німеччина)
- Пелех Ю.В.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор із науково-педагогічної та навчально-методичної роботи РДГУ
- Потапчук Т.В.** – доктор педагогічних наук, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу РДГУ
- Круль П.Ф.** – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії та історії виконавського мистецтва ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»
- Кушнарєнко Н.М.** – доктор педагогічних наук, професор, проректор із наукової роботи ХДАК
- Постоловський Р.М.** – кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ
- Сабадаш Ю.С.** – доктор культурології, професор кафедри культурології та інформаційної діяльності Маріупольського державного університету
- Стоколос Н.Г.** – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри релігієзнавства і теології Національного університету „Острозька академія”
- Костюк Л.К.** – кандидат історичних наук, доцент кафедри культурології і музеєзнавства РДГУ, керівник СНТ «Афіна»
- Швецова-Водка Г.М.** – доктор історичних наук, професор кафедри документальних комунікацій та бібліотечної справи РДГУ
- Яремко-Супрун Н.О.** – доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичного фольклору РДГУ

Рецензент:

Гончарова О.М. – доктор культурології, професор Київського національного університету культури і мистецтв

Науковий редактор і упорядник випуску – **проф. Виткалов В.Г.**

Видання зареєстровано ISSN International Centre (Paris, FRANCE):
ISSN 2521-1366 (Online), ISSN 2415-802X (Print)

Видання індексується Google Scholar, РИНЦ (РФ) та Index Copernicus

Редакція не завжди поділяє точку зору автора. За точність наведених цитат, імен, прізвищ, дат відповідальність несуть автори.

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 11 від 24.11.2017 р.)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р. Зареєстровано Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

УДК 378:316.454.52

РОЛЬ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПЕДАГОГІЧНОМУ СПІЛКУВАННІ**Мелешук Людмила Валеріївна**, магістрант кафедри культурології та музеєзнавства, Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне**Казначесєва Людмила Миколаївна**, доцент, кандидат історичних наук, кафедра культурології та музеєзнавства,

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Kaznachejeva1710@gmail.com

Розглядається вплив невербальних засобів комунікації в процесі спілкування педагога з учнями, студентами, особливості їх використання в процесі навчання. Наголошено на важливості вміння використовувати на практиці у професійній діяльності увесь арсенал педагогічного впливу. Ефективне використання педагогом невербальних засобів комунікації забезпечує його здатність до активного та ефективного спілкування, оптимальної організації взаємодії з аудиторією. Знання «мови тіла», зокрема жестів, поз, міміки, врахування зонального простору, їх доречно використання у педагогічному спілкуванні пришвидшує процес взаєморозуміння під час комунікації. Представлені матеріали спрямовані на поглиблення знань про роль невербальної комунікації у педагогічному спілкуванні.

Ключові слова: педагогічне спілкування, невербальна комунікація, жести, пози, міміка, зональний простір.

Постановка проблеми. Педагогічне спілкування як багатопланове професійне спілкування педагога в процесі навчання включає в себе встановлення, налагодження і розвиток комунікації, взаємодію і взаєморозуміння між педагогом та учнями, студентами. Важливою складовою цього процесу є володіння навичками невербального спілкування. Розуміння значимості використання педагогом невербальних засобів спілкування істотно підвищує ефективність і привабливість навчального процесу, допомагає у його регуляції, і навпаки, їх відсутність неминуче викликає комунікативні труднощі. Низка сучасних досліджень підтверджує важливість вивчення особливостей невербальної комунікації, вдале застосування якої дозволяє підвищити ефективність впливу усного слова. Цікавість до проблем ефективності педагогічного спілкування, зокрема ролі невербальної комунікації, зумовила актуальність обраної теми.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми раціонального використання невербальних засобів комунікації присвячено чимало наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Г. Барташева досліджує автономне функціонування невербальних компонентів у комунікативній ситуації домінування [1]. Проблему реалізації невербальних засобів спілкування у спонукальному дискурсі вивчає С. Голощук [2]. Л. Солощук розглядає особливості функціонування невербальних компонентів комунікації [5], а Л. Харченко – особливості застосування невербальних засобів у діловому спілкуванні [7]. В. Кан-Калік досліджує різні аспекти педагогічного спілкування, зокрема наявність у суб'єктів спілкування здібностей до здійснення комунікації, переживання емоційного задоволення на різних етапах комунікації, можливість доступно, цікаво й емоційно передавати знання, формувати вміння й навички, пошук ефективних способів емоційної регуляції й саморегуляції експресивної поведінки педагога [4].

Метою статті є вивчення ролі невербальної комунікації у педагогічному спілкуванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі комунікації ми часто посилаємо повідомлення, передаємо інформацію за допомогою невербальних повідомлень – поз, поглядів, міміки, жестів, які можуть підсилити, змінити, або навіть вступити в протиріччя з нашим вербальним повідомленням, впливаючи на одержання повідомлення й ставлення до нього. При цьому нерідко саме невербальна частина спілкування, яка може бути випадковим, або ж запланованим, навмисним, виявляється не менш важливою, ніж вербальна. У педагогічному спілкуванні ми не лише відзначаємо невербальні знаки, але й почасти за ними судимо про ситуацію. І педагоги, і студенти часто, не бажаючи того, виявляють своє ставлення й почуття один до одного саме невербальними знаками.

Невербальна комунікація як система знаків, що використовуються у процесі спілкування і відрізняються від мовних засобами та формою виявлення, налічує різні типології [2; 11].

Основними елементами невербального спілкування є жестикуляція, пози, міміка та зональний простір. Ці знаки утворюються і сприймаються різними сенсорними системами: зором, слухом, тактильними відчуттями, нюхом. Також важливим є врахування того, коли відбувається спілкування. Науковими дослідженнями доведено, що в процесі людської взаємодії майже 20–40% інформації передається за допомогою вербальних засобів, а решта 60–80% усієї комунікації відбувається за рахунок саме невербальних засобів самовираження людини [6; 51]. Причому понад половину повідомлень

сприймається через вираз обличчя, позу, жести, а майже 40% – через інтонацію та модуляцію голосу [4; 38].

Зупинимося на описі вищенаведених основних компонентів невербальних засобів комунікації детальніше. Жести, як рухи різних частин тіла (рук, ніг, голови), супроводжують мову людини, відображаючи справжнє ставлення до співрозмовника, обговорюваної події чи предмета, висловлюють приховані наміри або бажання людини. Вони несуть чимало інформації і зазвичай є не поодинокими, використовуються постійно, в поєднанні один з одним та точно свідчать про реальний стан людини в момент розмови, її настрій та ставлення до обговорюваної теми [7; 30].

Основне призначення жестів полягає в посиленні впливу сказаного слова: вони можуть супроводжувати, доповнювати, уточнювати, а інколи і замінювати його. Використовуючи жести, педагог зображує, вказує, виражає прохання, вимогу, вдячність, здійснює емоційні дії (вітання, прощання, запрошення тощо). Руками передають найтонші хвилювання, що не завжди вдається виразити словом. При цьому у жестах задіяні переважно пальці: перебуваючи у відповідному положенні, вони надають жестах певного значення. Ритмічно узгоджуючись з інтонацією, наголосами і паузами, вони допомагають зосередити слухача на опорних аспектах висловлювання, виражають емоційне ставлення педагога до своїх думок. Відчуваючи внутрішню необхідність у жестах, педагог має застосовувати їх у гармонії зі словом, адже жест, котрий не узгоджується з ритмом мовлення, може бути неправильно витлумачений слухачем.

Педагог має володіти системою жестів, адже характер його жестів створює настрій і нерідко є зразком для наслідування. Тому вони мають бути органічними, вмотивованими, природними, стриманими, синхронними з мовленням, правдивими, підсилювати думку, виражати почуття. Володіння жестами дається непросто, однак завдяки систематичній роботі над собою, виконанню певних вправ їх можна сформувати. При цьому педагог має враховувати особливості рівнів жестикіулювання: нижнього – від попереку вниз, верхнього – між попереком і плечима, високого – від плечей угору. Жестикіулюють здебільшого в межах середнього рівня, саме такі жести супроводжують більшість усних виступів.

Важливе місце у невербальному спілкуванні належить позам. Найуживанішою класифікацією виділяють відкриті та закриті пози. Важливим є врахування поз при першому знайомстві з аудиторією. Як відомо, перше враження про незнайому людину на 90% формується упродовж перших кількох хвилин спілкування з нею [5; 38]. Справити позитивне перше враження та допомогти у подальшій педагогічній діяльності педагогові допоможуть відкриті пози, під час яких демонструються відкриті руки з повернутими до співрозмовника долонями. Вони сигналізують про довіру, схвалення, підтримку, створюють відчуття психологічного комфорту. Відкрита догори долоня використовується як жест, що свідчить про прийняття співрозмовника таким, яким він є, миролюбність, відсутність загрози. Напрацювавши звичку в процесі розмови тримати долоні відкритими, педагог може підвищити до себе довіру, це позитивно впливає і на нього самого, спонукаючи до відвертості та відкритості в розмові.

Уникати ж слід так званих закритих поз, коли людина намагається закрити передню частину тіла та зайняти собою якомога менше простору. До них належить переплетення, зчіплювання пальців, що свідчить про розчарування та ворожість, схрещування рук та ніг, що означає незадоволення ситуацією, негативний стан людини, заперечену позицію.

Доповнити відкриті жести потрібно відповідним виразом обличчя – мімікою, що підкреслює позитивне ставлення до співрозмовника. Обличчя у людей, як правило, доволі експресивне і часто передає співрозмовнику чимало невербальної інформації. Вираз обличчя є одним із найважливіших джерел інформації про людину, особливо про її почуття на момент розмови. Саме мімічні реакції співбесідника повідомляють про його емоційний відгук та слугують засобом регуляції самого процесу комунікації, оскільки першу реакцію співрозмовника на виголошене речення можна отримати з виразу його обличчя. Особливо експресивними є губи та очі людини. Посмішка може нести в собі радість, доброзичливе ставлення, прагнення вступити в контакт зі співрозмовником, а може відображати сарказм, іронію, зверхність. Однак часта посмішка символізує потребу у схваленні. «Натягнута» посмішка у неприємній ситуації говорить про вибачення та хвилювання співрозмовника. Відомо, що посмішка з піднятими бровами свідчить про готовність підкоритись, посмішка з опущеними бровами – про перевагу, а зсунуті брови, наприклад, передають несхвалення співбесідника тощо.

Прямий візуальний контакт свідчить про зацікавленість у розмові; при цьому оптимальним варіантом вважається підтримка візуального контакту при тимчасовому відволіканні на інші об'єкти, не затримуючись довго на них. Однак досить часте відведення погляду може бути сприйнято

співрозмовником як неприхильність до нього. У той же час слід розрізняти відкритий прямий погляд і пильний погляд. Погляд може бути коротким, неухильним, прямим, косим, проникливим, оцінюючим, існує величезна кількість варіантів і всі вони сприймаються співрозмовником та несуть в собі невербальну інформацію.

З іншого боку, міміка може контролюватися людиною, і, коли є наміри приховати справжні емоції і переживання, обличчя може стати малоінформативним. У процесі спілкування педагогові необхідно контролювати свою міміку, навчитися користуватися виразним поглядом, уникати надмірної динамічності («бігаючі очі») і неживої статичності («кам'яне обличчя») м'язів обличчя. Гарною практикою є спостереження за спілкуванням сторонніх людей, їх мімікою, відпрацювання на собі такого виразу обличчя, що буде свідчити про відкритість та доброзичливість [3; 125].

Важливим елементом невербальної комунікації є зональний простір. Американський антрополог Едуард Т. Холл – один із основоположників вивчення просторових потреб людини – визначив, що важливим у спілкуванні є розташування співрозмовників у просторі відносно один одного. Оскільки кожна людина має відчуття особистого простору, просторові зони поділили на кілька умовних територій: інтимна зона (від 15 до 45 см.), особиста зона (від 45 см. до 1, 2 м.), соціальна зона від (1,2 до 3,6 м.) та суспільна зона (понад 3,6 м.). Як правило, під час педагогічного спілкування педагог та учні, студенти перебувають між собою в соціальній зоні. При переміщенні педагога по аудиторії, відстань скорочується до меж особистої зони, а часто і до інтимної зони. При першому знайомстві та початковому періоді співпраці з класом, педагог повинен звертати обов'язкову увагу на своє територіальне розміщення відносно учнів, триматися соціальної зони, щоб не викликати дискомфорту. З часом, коли відбудеться звикання один до одного, педагог може скорочувати відстань, не викликаючи в них негативних переживань. Ці правила значно варіюють залежно від віку, статі та рівня культури. Наприклад, діти і люди похилого віку тримаються ближче до співрозмовника, тоді як підлітки, молоді люди і люди середнього віку віддають перевагу більш віддаленому положенню. Зазвичай жінки стоять чи сидять ближче до співрозмовника (незалежно від його статі), ніж чоловіки. Особистісні властивості також визначають відстань між співрозмовниками: врівноважена людина з почуттям власної гідності підходить до співрозмовника ближче, тоді як неспокійні, нервові люди тримаються від співрозмовника подалі. Суспільний статус також впливає на відстань між людьми. Ми зазвичай тримаємось на великій відстані від тих, чиє становище чи повноваження вище наших, тоді як люди рівного статусу спілкуються на відносно близькій відстані.

А. Піз вказував, що відстань при спілкуванні між людьми скорочується тоді, коли люди пізнають один одного, стають ближчими [6; 43].

Знайти шляхи порозуміння з учнями, студентами завоювати їх довіру, складне завдання, яке потребує багатьох моральних та інтелектуальних якостей, мудрості, терпіння і тактовності педагога. Свідоме використання відкритих поз, уникання закритості, дотримання правильної дистанції, міміка, допомагає у цьому складному процесі.

Висновки. Отже, невербальна комунікація відіграє важливу роль у педагогічному спілкуванні. Комунікативна значущість жестів педагога, його міміки, пози, врахування особливостей зонального простору визначається особливостями ситуації спілкування, а педагогічний вплив, що здійснюється невербальними засобами, відбувається в умовах одночасного передавання вербальних сигналів і реагування на них. Знання мови тіла, його доречне використання може суттєво вплинути на процес спілкування загалом та педагогічного зокрема, спростити та пришвидшити процес взаємодії та взаєморозуміння. Жести, пози, міміка та інші рухи людського тіла мають особливе значення для взаєморозуміння людей, це мова тіла, на якій розмовляє кожен. Ефективне і доцільне використання педагогом невербальних засобів комунікації у педагогічній діяльності забезпечує його здатність до активного й ефективного особистісного спілкування, характеризує його вміння передачі та адекватного сприймання інформації, сприяє оптимальній організації взаємодії з аудиторією.

Список використаної літератури

1. *Барташева Г. І.* Автономне функціонування невербальних компонентів у комунікативній ситуації домінування / Г. І. Барташева // Вісник ХНУ. – 2012. – № 11. – С. 72–78.
2. *Голощук С. Л.* Реалізація невербальних засобів спілкування у спонукальному дискурсі / С. Л. Голощук // Вісник СумДУ. Серія «Філологія». – 2012. – № 1. – С. 19–23.
3. *Ильин Е. П.* Психология общения и межличностных отношений / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2011. – 576 с.
4. *Кан-Калик В. А.* Учителю о педагогическом общении / В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – 190 с.
5. *Солощук Л. В.* Особливості функціонування невербальних компонентів комунікації / Солощук Л. В. // Вісник ХНУ. – 2013. – № 1051. – С. 77–82.

6. **Пиз А.** Язык телодвижений / А. Пиз. – СПб. : Издательский дом Гутенберг, 2000. – 188 с.
7. **Харченко Л. П.** Особливості застосування невербальних засобів ділового спілкування / Л. П. Харченко // Соціальна педагогіка: теорія і практика. – 2013. – № 4. – С. 58–65.

References

1. **Bartasheva H. I.** Avtonomne funktsionuvannya neverbalnykh komponentiv u komunikativniy sytuatsiyi dominuvannya / H. I. Bartasheva // Visnyk KHNU. – 2012. – № 11. – S. 72–78.
2. **Holoshchuk S. L.** Realizatsiya neverbalnykh zasobiv spilkuvannya u sponukalnomu dyskursi / S. L. Holoshchuk // Visnyk SumDU. Seriya Filolohiya. – 2012. – № 1. – S. 19–23.
3. **Ylyn E. P.** Psykholohyya obshchenyya y mezhlychnostnykh otnoshenyy / E. P. Ylyn. – SPb. : Pyter, 2011. – 576 s.
4. **Kan-Kalyk V. A.** Uchytelyu o pedahohycheskom obshchenyy / V. A. Kan-Kalyk. – M. : Prosveshchenye, 1987. – 190 s.
5. **Soloshchuk L. V.** Osoblyvosti funktsionuvannya neverbalnykh komponentiv komunikatsiyi / Soloshchuk L. V. // Visnyk KHNU. – 2013. – № 1051. – S. 77–82.
6. **Pyz A.** Yazyk telodvyzhenyy / A. Pyz. – SPb. : Yzdatelsky dom Hutenerberh, 2000. – 188 s.
7. **Kharchenko L. P.** Osoblyvosti zastosuvannya neverbalnykh zasobiv dilovoho spilkuvannya / L. P. Kharchenko // Sotsialna pedahohika: teoriya i praktyka. – 2013. – № 4. – S. 58–65.

THE ROLE OF NONVERBAL COMMUNICATION IN PEDAGOGICAL INTERCOURSE

Meleshchuk Lyudmyla, Master of the department of culturology and museology,
Rivne State Humanitarian University, Rivne
Kaznacheieva Lyudmyla – docent, Ph.D. in History (Rivne)

The article examines the influence of non-verbal means of communication in the course of intercourse between a teacher and his students, and the peculiarities of their use in the learning process. The importance of the ability to use in practice, in his professional activities, the whole arsenal of pedagogical influence, to improve the teaching strategy is emphasized. Due to the effective use of non-verbal means of communication by the teacher, it provides the ability to actively and efficiently communicate, optimize the organization of interaction with the audience. It is analyzed that due to the knowledge of body language, its proper use helps to accelerate the process of mutual understanding during communication. The presented materials are aimed at deepening knowledge about the role of non-verbal communication in pedagogical communication.

Key words: pedagogical communication, nonverbal communication, gestures, poses, facial expressions, zonal space.

UDK 378:316.454.52

THE ROLE OF NONVERBAL COMMUNICATION IN PEDAGOGICAL INTERCOURSE

Meleschuk Lyudmyla, Master of the Department of Culturology and Museology,
Rivne State Humanitarian University, Rivne
Kaznacheieva Lyudmyla, Docent, Ph.D. in History (Rivne)

The purpose of the article is to study the role of non-verbal communication in pedagogical communication.

Results. Pedagogical communication as a multifaceted professional communication of the teacher in the process of learning includes the establishment, debugging and development of communication, interaction and understanding between the teacher and students. An important part of this process is the possession of non-verbal communication skills. Understanding the importance of using the teacher of non-verbal means of communication significantly increases the efficiency and attractiveness of the learning process, helps in its regulation, and vice versa, their absence inevitably causes communication difficulties. The communicative significance of the intonation of a teacher's speech, gestures, facial expressions, taking into account the features of the zonal space is determined by the peculiarities of the situation of communication, and the pedagogical influence carried out by non-verbal means takes place in conditions of simultaneous transmission and response of non-verbal signals. Effective and expedient use of the teacher of nonverbal means of communication in pedagogical activity ensures his ability to actively and efficiently communicate personally, characterizes his ability to transfer and adequate perception of information, promotes optimal organization of interaction with the audience.

Practical meaning. Teacher of the XXI century should be able to use in practice in his professional activities the whole arsenal of pedagogical influence, including non-verbal means of communication, to improve the teaching strategy.

Key words: pedagogical communication, nonverbal communication, gestures, poses, facial expressions, zonal space.

Надійшла до редакції 5.11.2017 р.

ЗМІСТ

<i>Постоловський Р. М.</i> Вітальне слово	3
<i>Виткалов С. В.</i> Вища школа і сучасні реалії України	4

Розділ I. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА РЕТРОСПЕКТИВА ЛЮДСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

<i>Даниленко М. П., Чумакевич І. М.</i> Реймське Євангеліє як визначальна пам'ятка оригінальної літератури Київської Русі	6
<i>Дульська О. В.</i> Ремінісценція антично-гуманістичного знання епохи Просвітництва	10
<i>Завальнюк Х. В.</i> Специфіка підготовки диригента-регента до богослужбового хорового виконавства на Прикарпатті	15
<i>Горбатова Н. О.</i> Дуальна форма хореографічної освіти в Україні	20
<i>Бичковська Ж. О.</i> Генеза вокального музикування в Україні	25
<i>Зваричук Ж. Й.</i> Формування традиції богослужбового хорового виконавства Станиславова кінця ХІХ – початку ХХ століття	30
<i>Чернета Т. О., Овчарова С. В.</i> Бандура у Дніпропетровській філармонії : історія і сучасність	35
<i>Черняк Г. П., Шеремета Х. Р.</i> Постать М. Пимоненка в українському мистецтві останньої чверті ХІХ – початку ХХ століття	40
<i>Синько Г. П.</i> Монументальна спадщина Івана Кавалерідзе у світовому культурному контексті	43
<i>Іваниш А. І.</i> Тенденції декору в народному одязі гуцулів Закарпаття міжвоєнного періоду ХХ ст. : різновиди, композиційні прийоми в оздобленні	49
<i>Шолудько Н. Г., Хіміна К. О.</i> Асоціація українських письменників і вітчизняний літературний процес	55

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

<i>Яковлев О. В.</i> Синергетична парадигма саморозвитку культурного континууму України	61
<i>Соловйов В. А.</i> Науково-методичні підходи до вивчення хорового виконавства ХХ століття	65
<i>Бєдакова С. В.</i> Методологічні підходи до пізнання музичного твору в контексті музичного виконавства як фактор громадянського виховання майбутніх учителів музичного мистецтва	70
<i>Свірідовська Л. М.</i> Особливості стилістики української фортепіанної музики першої третьої ХХ століття як чинник виховання громадянськості майбутніх учителів музичного мистецтва	75
<i>Грінберг Л. Ф.</i> Українська мова у картині світу Пантелеймона Олександровича Куліша (1819–1897 рр.)	79

<i>Шевченко В. В., Добронравова С. А.</i> Індивідуальний виконавський стиль диригента –хормейстера як теоретична проблема.....	87
<i>Борисенко Ю. С.</i> Соціокультурна анімація як різновид дозвіллевої діяльності скансенів України	91
<i>Красовський С. О.</i> Культурологічна концептуалізація поняття міжнародного туризму : постановка проблеми	97
<i>Майборода Р. В.</i> Сутність парадигми професійної мобільності	101
<i>Рибчинська О. В.</i> Культурна антиномія «село–місто» в уявленнях студентської молоді	107
<i>Перець А.</i> Історіографія досліджень молодіжного дозвілля останнього десятиліття ХХ – початку ХХІ століття	112
<i>Панюк Т. П.</i> Формування людського капіталу під впливом соціальної відповідальності бізнесу	117
 Розділ III. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ПАРАДИГМА УКРАЇНИ В РОЗМАЇТТІ ВИЯВІВ 	
<i>Щербань А. Л.</i> Семантика кольору в декорі давніх глиняних виробів Дніпровського Лівобережжя	123
<i>Дзюба О. А, Кдирова І. О.</i> Філософська тематика в художньому просторі камерно-вокальних творів Ф. Ліста	128
<i>Дзюба О. А.</i> Балада «Донька рибалки» у контексті камерно-вокальної творчості Ф. Ліста	134
<i>Фурдичко А. О.</i> Фольклоризм у репертуарі сучасних українських симфонічних оркестрів	140
<i>Шиленко Л. А.</i> Сценічні втілення романтичної опери-драми В. Кирейка «У неділю рано...»	148
<i>Сорока В. О.</i> Особливості перекладення барокової музики для класичної гітари (на прикладі прелюдії з віолончельної сюїти №1 Й. С. Баха)	153
<i>Гумен Г. О.</i> Мирослав Скорик «Карпатська рапсодія» : порівняльний аналіз перекладень	158
<i>Захарчук В. І.</i> Національний колорит української сучасної хорової музики	163
<i>Грек В. А.</i> Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії	168
<i>Луць С. В.</i> Колекціонування творів ювелірного мистецтва : специфіка утворення зібрань	172
<i>Кисельова К. О.</i> Види трансформацій поверхні матеріалів в сучасних тенденціях моди	177
<i>Смоляр О. В.</i> Монументально-декоративне мистецтво в дизайні інтер'єрів готелю «Славутич» м. Києва	183
<i>Пономаренко Ю. В.</i> Арт-терапія та ескапізм як стратегії культуротворчості	189
<i>Костюк Л. К.</i> Галерея європейського живопису «Євро-Арт» як сучасна платформа культурно-мистецького середовища міста.....	195
<i>Велінець Б.</i> Фестивальний рух як чинник культурно-мистецького простору Рівненщини	198
<i>Костюк Л. К., Воят І. О.</i> Пам'ятки сакральної архітектури Дубна у контексті культурної спадщини України	203

Розділ ІV ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

<i>Хлисту́н О. С.</i> Феномен методики акторського тренінгу Тадаші Сузукі	209
<i>Крись А. І.</i> Компоненти методики навчання спортивним бальним танцям : почути – побачити – виконати	217
<i>Мелешук Л. В., Казначеева Л. М.</i> Роль невербальної комунікації у педагогічному спілкуванні	222
<i>Абрамович О. О.</i> Роль особистості викладача ВНЗ у формуванні загальнокультурних і професійних компетенцій майбутніх фахівців	226
<i>Гусакова Н. М., Штефюк В. Д.</i> Педагогічна культура викладача ВНЗ як складова професійного спілкування зі студентами	229
<i>Брюханова Г. В., Лежнев О. О.</i> Проблеми формування змісту і методики викладання навчальних дизайнерських дисциплін у вищій школі	234
<i>Филипчук М С.</i> Особливості навчально-виховної роботи в аматорському естрадному оркестрі	238
<i>Михайлюк Х. О., Черсак О. М.</i> Використання мелодичних та гармонічних розспівок у вокальному ансамблі	243
<i>Обух Л. В.</i> Роль тренінгів та майстер-класів у розвитку психофізіологічної свободи студентів-співаків	250
<i>Дринецька В. С.</i> Методичні аспекти підготовки фахівців із народного хорового співу в системі закладів вищої освіти України	254
<i>Кушнір К. В.</i> Роль сучасних музично-комп'ютерних технологій у фаховій підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва	259
<i>Кобрин Н. В.</i> Історичні, життєтворчі й мотиваційні засади викладання української музики в системі ССМШ	263
<i>Тадля О. М.</i> Миколайович Менеджмент соціокультурної діяльності : інноваційний підхід та креативні технології освіти	270

CONTENTS

<i>Postolovskiy R.</i> Congratulatory word	3
<i>Vitkalov S.</i> Higher school and modern realities of Ukraine	4

Part I. HISTORICAL AND CULTURAL RETROSPECTIVE OF HUMAN CREATIVITY

<i>Danilenko M., Chumakevich I.</i> The Reims Gospel as a prominent book of original literature of Kyivska Rus	6
<i>Dulska O.</i> Reminiscence Of Antique Humanistic Knowledge of the enlightenment	10
<i>Zavalniuk K.</i> Specific training of preparation of the conductor-regent to the liturgical chorus performance at the Carpathian	15
<i>Gorbatova N.</i> Dual form of choreographic education in Ukraine	20
<i>Bychkovska Z.</i> Genesis of vocal music in Ukraine	25
<i>Zvarychuk Z.</i> The formation of the liturgical tradition of the choir performance in Stanislaviv (now ivano-frankivsk) in the late 19th – early 20th century	30
<i>Cherneta T., Ovcharova S.</i> Bandura in the Dnipropetrovsk philharmonic : history and modernity	35
<i>Chernyak A., Sheremeta K.</i> Figure of N. Pymonenko in the ukrainian art of the last quarter of the XIX – the beginning of the XX th century	40
<i>Synko G.</i> Monumental heritage of Ivan Cavaleridze in the world cultural context	43
<i>Ivanysh A.</i> General trends in hutsul folk clothes décor in Transcarpathia during the 20th century interwar period: varieties, compositional techniques in decoration	49
<i>Sholudko N., Khimina K.</i> Association of Ukrainian writers and domestic literary process	55

Part II. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ASPECT OF CULTURAL ACTIVITY

<i>Yakovlev O.</i> Synergetic paradigm of self-development of cultural continuum of Ukraine	61
<i>Soloviov V.</i> Scientific methodological approaches in the XX century choral performance teaching	65
<i>Bedakova S.</i> Methodological approaches to the cognition of musical work in the context of musical performance as a factor of civil education of future musical art teachers	70
<i>Sviridovskaya L.</i> Features of ukrainian piano music stylistics of the first third of the XX century as a factor of education of civil consciousness of future musical art teachers	75
<i>Grinberg L.</i> The Ukrainian language in the world view of Panteleimon Oleksandrovych Kulish (1819–1897)	79
<i>Shevchenko V., Dobronravova S.</i> Military-patriotic education of the Ukrainian youth in modern conditions	87
<i>Borysenko Y.</i> Skansens of Ukraine as an institution of animation character	91
<i>Krasovskyi S.</i> Cultural conceptualization of notion of international tourism: problem statement	97
<i>Maiboroda R.</i> The essence of the professional mobility paradigm	101
<i>Rybchyns'ka O.</i> Cultural antinomy «village – city» in the perception of young students	107
<i>Perets A.</i> Historiography of research of youth leisure of the last decade	

of the XX - beginning of the XXI century	112
Panyuk T. The formation of human capital under the influence of social responsibility of business	117

Part III. PEDAGOGICAL PROBLEMS OF MODERN HIGH SCHOOL

Shcherban A. Semantics of color in decoration of ancient clay products of left-Bank Bnieper	123
Dzyuba O., Kdyrova I. Philosophical themes in the art space in a chamber-vocal music of F. Liszt	128
Dzyuba O. Ballada «Daughter of the fisher» in the context of F. List chamber-vocal art	134
Furdichko A. O. Folklorism in the repertoire of the modern ukrainian symphony orchestras	140
Shylenko L. Stage embodiments of V. Kyrejko's dramatic opera «On sunday morning...»	148
Soroka V. Particularities of the arrangements of baroque music that are tailored to the characteristics of the today's classical guitar. (with the example of the prelude from cello suite no. 1 by J. S. Bach)	153
Gumen G. Myroslav Skoryk «Carpathian rhapsody» : a comparative analysis of arrangements	158
Zaharchuk V. National coloring of Ukrainian contemporary choral music	163
Grek V. The interpretation of folk dance by means of modern choreography	168
Luts S. Collections of creatives jewelry art : aspects of formation collections	172
Kyselova K. Surface transformation techniques of materials in modern fashion trends	177
Smolyar O. Monumental and decorative art in the interior design of the hotel «Slavutich» Kyiv	183
Ponomarenko Y. Art therapy and escapism as a strategy of cultural creation	189
Kostiuk L. European painting gallery Euro-Art as a modern platform of cultural and artistic city surrounding	195
Velinets B. Festival movement as a part of cultural and musical space of equation	198
Kostiuk L., Voyat I. Dubno sacral architecture monuments in the aspect of Ukrainian cultural heritage.....	203

Part IV. CULTURAL AND ARTISTIC PARADIGM OF UKRAINE IN THE DIVERSITY OF MANIFESTATIONS

Khlystun O. Phenomenon of actor training methods Tadashi Suzuki	209
Kris A. Some components of training methods of sport ballroom dancing : hear – watch-done	217
Meleschuk L., Kaznacheieva L. The role of nonverbal communication in pedagogical intercourse	222
Abramovych O. The role of the university teacher in shaping of general cultural and professional competences of future specialist	226
Gusakova N., Stefyuk V. Pedagogical culture of universitu teacher as a component of his professional communication with students	229
Bruchanova G., Lezhnev O. Problems formation of the content and methodology of teaching design disciplines in higher education	234

Fylypchuk M. Features Of Educational And Educational Work In The Amaturian Extraordinary Orchestra	238
Mykhailiuk K., Chersak O. The use of melodious and harmonic exercises is in vocal band	243
Obukh L. The role of training courses and master classes in the development of student singers psychophysiological freedom	250
Drinevska V. As for the questions of methodical aspects of folk choral singing specialists' trainin in the system of higher education institutions of Ukraine	254
Kushnir K. The role of modern musical-computer technologies in the professional training of the future teacher musical art	259
Kobryn N. Historical, vital-meaning and motivational basis of teaching of ukrainian music at secondary special music schools system SSMI	263
Tadlya O. Management of socio-cultural activity: innovative approach and creative educational technologies	270

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ

АЛЬМАНАХ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА «АФІНА» КАФЕДРИ КУЛЬТУРОЛОГІЇ ТА
МУЗЕЄЗНАВСТВА РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ВИПУСК 17

Наукове редагування і коректура – *проф. Виткалов В.Г.*
Упорядкування, верстка та макет – *доц. Виткалов С.В., Федорук Л.М.*
Відповідальний за випуск – *Виткалов В.Г.*

Підписано до друку 24.11.2017. Замовлення № 201/1.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 37.6. Наклад 100 прим.

Адреса редакції: м. Рівне, вул. С.Бандери, 12.
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра культурології та музеєзнавства. Тел. 0 (362) 63-42-62

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЇ: Альманах наукового товариства «Афіна» кафедри культурології та музеєзнавства. – Вип. 17 / За ред. проф. В.Г. Виткалова. – Рівне: РДГУ, 2017. – 283 с.

*Свідотство про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації, серія КВ № 15561-4033 Р.
Зареєстрованого Міністерством юстиції України, наказ № 1489/5 від 18.08.2009 р.*

ISBN 978-966-8424-77-9

**ББК 71.0
УДК 08:168.522**

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12